

Tranås/Ydre Släktforskarförening

Medlemsblad våren 2017

Kallelse till
årsmötet

Sidan 6

Vetenskapens
frammarsch på
1800-talet

Sidan 10

Besök av
Johan Birath på
Arkivens dag

Sidan 9

Välkommen till
Norra Vi!
Utflykt i maj

Sidan 3

Föredrag om
sjöfarten på Sommen

Sidan 3

Ordförandens tankar

Välkomna till ett nytt släktforskarår 2017! Ett år som vi ska ta vara på och göra det bästa av.

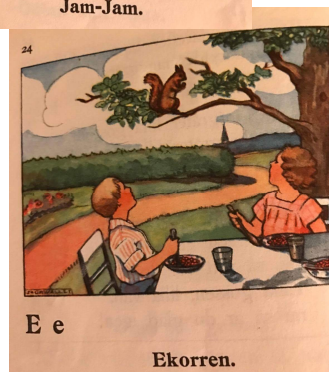
Vi kan bland annat fira att Folkskolan fyller 175 år. Under rubriken "En sagolik skola-Folkskolan 175 år" kommer olika utställningar, föredrag, teater och mycket annat att anordnas av bland annat Hembygdsföreningar. Själv har jag anmält mig som "skådespelare" det ska bli kul! Jag säger som Dagny 104 år "man ska inte gamla till sig" det gäller att hänga med! Säkert är det många som har skolminnen att dela med sig av både roliga och mindre behagliga. Det är nog också fler än jag som fått lära sig läsa i Sörgården att "mor är rar och far rar"! Jag minns också hur vår fröken varje morgon satte sig vid den gamla tramporgeln och spelade och vi sjöng "Vår klara sol går åter upp" och psalmverserna som vi lärde oss som ett rinnande vatten sitter ännu kvar i minnet.

Jag tänker ofta på G.A Svallander som byggde min lilla röda stuga i Norra Vi. Han föddes 1859 långt ut i Svinhults djupa skogar. Som liten föll han ur sin vaggga och skadade sig så svårt att han hela livet fick lida med sin puckel på ryggen. Det skulle dock visa sig att han var begåvad och efter avslutad folkskola fortsatte han att studera vid Linköpings högre elementarläroverk där han avlade sin studentexamen 1886. Hans dröm var att bli präst men puckeln på ryggen satte stopp för det, så fick inte en präst se ut. Därför gjorde han som många andra drog iväg till Amerika där han arbetade som Bibliotekarie på en skola i Lindsburg. Hans hemlängtan blev dock för stor och efter 12 år återvände han till fäderneslandet med lite pengar på fickan. Han byggde då den lilla röda stugan och öppnade sin lanthandel där. Tur för mig för där njuter jag nu mina dagar under stor del av året. Varför berättar jag detta? Jo för att vi ska tänka på viken förmån det är att få gå i skolan oavsett om man bor i slott eller koja. För oss är det en självklarhet att gå i skolan men det är fortfarande inte alla förunnat. Tänk att inte kunna läsa, hur skulle vi då kunna tyda prästernas kråkfötter, det är svårt nog ändå många gånger.

Jag hoppas ni ska finna vårens program intressant och att vi som vanligt ses på våra träffar. Vi börjar med Släktforskningens Dag den 18 mars som har temat Sjöfolk, sen följer årsmötet den 25 mars, berättarkväll den 20 april och så avslutar vi med en utflykt till Norra Vi i maj. Programmet finns detaljerat en sida fram.

Väl mött under våren!

Gerd Brisfjord Karlsson
Ordförande

Nya medlemmar

Vi har glädjen att hälsa dessa nya medlemmar välkomna i föreningen. Vi hoppas ni och alla medlemmar ska trivas och känna hur värdefullt det är att vara medlem i en släktforskarförening.

Varmt välkomna!

Sonny Andersson, Tranås
Kerstin Christiansson, Tranås
Svante Christiansson, Tranås
Göran Davidsson, Tranås
Lena Fredin, Ödeshög
Kerstin Jonsson, Tranås
Bo Johansson, Mjölby
Barbro Karlsson, Tranås
Britt Kvist, Ydre

Marianne Lindström,
Sunhultsbrunn
Uno Ljungberg, Tranås
Eva Pettersson, Tranås
Gunnar Pettersson, Tranås
Torbjörn Schnell, Tranås

Program våren 2017

Släktforskningens dag

Lördagen den 18 mars kl. 11.00 - 14.00

Öppet hus klockan 11.00-14.00.

Kl. 11.30 berättar **Tor Boij** om **Sjöfarten på Sommen**.

Kaffeservering.

Plats: föreningslokalen, Storgatan 50 i Tranås.

OBS! Föreningen finns även på Biblioteket i Österbymo kl. 11.00-13.00 och visar intresserade hur släktforskning går till.

Föreningens årsmöte

Lördagen den 25 mars kl. 15.00

Oskar Karlsson berättar om livet i Mårdastugan. Kaffeservering. Se även kallelse sidan 6.

Plats: föreningslokalen, Storgatan 50 i Tranås.

Föredrag om Predikar-Lena

Torsdagen den 20 april kl. 18.30

Olle Karlsson berättar om "Predikar-Lena - ett människoöde"

Kaffeservering.

Plats: föreningslokalen, Storgatan 50 i Tranås.

Utflykt till Ydre och Norra Vi

Lördagen den 20 maj kl. 10.00

Samling på Parkhallens parkering i Tranås klockan 10.00 för samåkning.

Visning av Norra Vi kyrka ca 11.00. Därefter rundvandring i Ribbingshovs trädgård och besök vid kulturreseptatet Smedstorps dubbelgård.

Medtag kaffekorg!

Anmälan senast 15 maj till Gerd tel. 0140-16159.

Folksam

Lars Karlsson

Tel. 076-125 30 39, lars.karlsson@folksam.se

 **Studieförbundet
Vuxenskolan**

Tranås

0140-163 04

Statarna i Sverige

Statsystemet, eller statarsystemet var en anställningsform som med början på 1700-talet ersatte den tidigare arbetskraften i form av ogifta pigor och drängar samt dagsverken. Systemet infördes huvudsakligen vid större gårdar, gods och säterier. Processen började i Mälardalen och spred sig sedan till främst östra och västra Sveriges slättbygder samt till Skåne. I övriga Sverige fick inte statarsystemet så stor spridning beroende på det mindre antalet stora gårdar. I Småland var det bara i Kalmar län som det fick någon större spridning. Även om statarsystemet hade sin början i mitten av 1700-talet var det först 100 år senare som det ökade ordentligt i omfattning för att nå sin kulmen kring 1900 med ca 100.000 statare. Detta innebar att med familjemedlemmar närmare en halv miljon människor levde inom systemet. Därefter minskade antalet hela tiden fram till 1945 då anställningsformen avvecklades till följd av det avtal som slöts mellan Lantarbetarförbundet med ordförande Gunnar Sträng och Lantarbetsgivarföreningen.

Mjölkerskor och lagårdskarlar uppställda vid Julita gård i Södermanland.

Vilka var då statarna?

Statarna var inte enbart de lägst stående arbetarna på gårdarna utan de kunde vara anställda under titlar som statdräng, ryktare, ladugårdskarlar, kördräng, statorpare, arbetare, maskinist och lantarbetare. Även rättaren, fördrängen, trädgårdsmästaren och smeden gick på stat men hade i övrigt bättre villkor. Anställningar inom statsystemet kännetecknades av tre villkor:

1. Årsanställning som i allmänhet löpte från 1 november till 24 oktober året efter. Sista veckan i oktober kallades därför "slankveckan" eftersom stataren då var avtalslös.
2. Stat (årsavlöning) bestående av dels kontanter, dels naturaförmåner som spannmål, mjölk, vedbrand och potatisland.

3. Bostad tillhandahölls av arbetsgivaren.

Det förutsattes att statarna var gifta eller ämnade skaffa familj, så att kvinnorna kunde arbeta som mjölkerskor. Även barnen var engagerade i arbetet, de mindre i det egna hushållet och de större t ex med att rensa ogräs på åkrarna.

Anställningskontraktet var bara på ett år, vilket gjorde att många familjer flyttade i förhoppning att komma till en bättre gård med kanske lite större bostad och snällare husbonde. Ungefär 25 procent bytte årligen gård. Man kan framför sig se bilden av ett statarlass på en lerig höstväg med fåtalet slitna möbler på vagnen med huttande snoriga barn. Far sitter på det hyrda ekipageets kuskbock och mor sitter uppe på lasset bland barnen hållande det dyrbaraste som väggklockan eller kunga-porträttet.

Men många statare hade inte möjlighet att flytta. Det berodde på att godsägaren ofta sålde förnödenheter utöver staten till den anställde. Hade man inte möjlighet att betala skulden försvann rätten att flytta och familjen blev mer eller mindre livegen.

Naturaförmåner som lön

Staten (årsavlöningen) bestod i början av systemets införande huvudsakligen av naturaförmåner som mat och boende, men fick senare ett större inslag av kontanter. Staten var oftast också densamma oberoende av familjens storlek, men kunde variera mellan olika gårdar och landsdelar. Här följer vad staten kunde bestå av i Småland 1910 till en familj under ett år (enl. Kommerskollegii afd. för arbetsstatistik):

909 liter oskummad mjölk, 891 liter skummad mjölk, 92 kg vete, 766 kg råg, 192 kg korn, 162 kg havre, 28 kg ärtor och 750 liter potatis. Dessutom ingick trädgårdsland för egen potatisodling och vedbränsle. Statarfamiljen kunde också ha egna smådjur som höns och kaniner, samt ibland även en gris. I kontant lön fick mannen i snitt 315 kronor per år och kvinnan 18 kronor per månad för mjölkkningsarbetet.

Bostaden som tillhandahölls bestod oftast av ett rum och kök, i undantagsfall två rum. Ibland i egna små stugor men senare oftast i längor med upp till ett dussin familjer. Standarden och den sanitära statusen var oftast mycket låg.

Arbetet på gården pågick vardag som helg ofta från tidigt på morgonen (klockan 3 eller 4) till kvällen. Stataren brukade få ta ut ett 30-tal fridagar på helger under året.

Nästan hela den tid som statarsystemet fanns reglerades relationen mellan arbetsgivaren och stataren av den s k

”Legostadgan”. Legostadgan infördes i sin första form 1664 för att dela in allmogen i husbönder och tjänstetaggande. Då ansågs båda kategorierna ha samma status men senare försämrades den anställdes status i flera omgångar. Den senaste stadgan från 1833 gällde som

Utan dåligt betalda statare hade många jordbruk inte fungerat före mekaniseringen.

svensk lag fram till 1926, även om den under de sista åren inte tillämpades fullt ut överallt. Bland annat sades i stadgan:

”Tjenstehjon skall i sitt förhållande vara gudfruktigt, troget, flitigt, lydigt, nyktert och sedligt samt icke undandraga sig det arbete och de sysslor, Husbonde skäligen föresätter.

Ådrager sig Tjenstehjon föreställning eller husaga för wisad försummelse, tredska, opålitlighet, olydnad, fylleri eller annat oskick; emottage sådan warning och rättelse med undergifwenhet och låte den lända sig till förbättring.

Framhårdar ändock Tjenstehjonet i sitt felaktiga förhållande eller visar det sig otroget, okunnigt eller eljest odugligt i tjänsten, må det därifrån skiljas med förlust av hela lönen, samt erhålle sådant betyg det förtjänar; ersätte ock Husbondens skada, där han därom vid domstol utförer.

Aviker Tjenstehjon ut tjänst förr, än tjänstetid ute eller det redo för sig gjort, have Husbonde våld att hämta det åter, och blive Tjenstehjon i tjänsten till flyttningsdag, samt miste halva lönen och gälde skadan.”

Fördel för gårdsägaren

För godsägaren/arbetsgivaren hade statarsystemet stora fördelar. Det innebar en optimering av naturhushållningens möjligheter att hålla nere löne- och andra kostnader. Det medförde också en beroendeställning som minskade statarens förhandlingsmöjligheter. Vid konflikt riskerade han inte bara sitt arbete utan även sin bostad. Systemets enda fördel för statarna var kanske att det gav jordlösa män-

niskor på landet en möjlighet att gifta sig och bilda familj. Både arbete och bostad var ju ordnad.

Vad gjorde då att statarsystemet fick sådan omfattning i just Sverige.

Från statsmaktens sida har det sedan 1700-talet funnits en inriktning mot allt större och effektivare jordbruk i vårt land. Många andra länder har istället genomfört reformer för att fördela jorden till fler ägare. Fideikommissinstitutet inrättades i Sverige också på 1700-talet för att motverka att egendomar delades upp. Detta finns delvis fortfarande kvar här medan det försvunnit för länge sedan i andra länder. Denna utveckling mot större gårdar skapade alltså grundförutsättningen för statarsystemet i Sverige. Till det kommer en på många håll övergång från spannmål till animalieproduktion. Djurskötseln och inte minst mjölkningen krävde mer arbetskraft som fanns tillgänglig hela tiden och gärna på gården. I och med städernas tillväxt ökade efterfrågan på livsmedel under 1800-talet. Samtidigt odlades ängs- och utmarker upp vilket också krävde mer arbetskraft.

Statarsystemets avskaffande i Sverige hänger långsiktigt samman med moderniseringen av arbetsmarknaden, detaljhandeln och arbetarnas bostadsförhållanden. Teknikutvecklingen i jordbruket som innebar ett minskat behov av arbetskraft bidrog troligen också. Men den konkreta kraften bakom statlönesystemets avskaffande 1945 var säkert lantarbetarnas fackliga organisation och den allt starkare opinion mot systemet som bl a formades av författare som Ivar Lo-Johansson och Moa Martinsson.

Lasse Karlsson

Hösten 1929 demonstrerade 5000 personer i Kalmartrakten i protest mot att storbönder vräkt över hundra statare som ville organisera sig fackligt.

Kallelse till ÅRSMÖTE med Tranås/Ydre Släktforskarförening

Lördagen 25 mars kl. 15.00 i
föreningens lokal Storg. 50 i Tranås

- * Sedvanliga årsmötesförhandlingar
- * Oskar Karlsson berättar om livet i Mårdastugan
- * Kaffeservering

VERKSAMHETSBERÄTTELSE

För Tranås/Ydre Släktforskarförening 2016

Föreningens styrelse och förtroendevalda

Ordförande	Gerd Brisfjord Karlsson	Revisorer	Lennart Ring
Vice Ordförande	Torbjörn Aronsson		Gösta Sanfridsson
Kassör	Solvig Wigén		
Sekreterare	Anders Johansson	Revisorssuppleant	Sven-Olof Friman
Vice Sekreterare	Sten Berggren		
Ledamöter	Iréne Nordell	Valberedning	Lars Karlsson
	Tom Wallberg		Weimar Sjöstedt
			Elisabeth Linderfalk

Styrelsen har under året hållit 6 protokollförda möten.

Föreningen hade vid årets slut 272 medlemmar. Medlemsavgiften har varit 100 kr för enskild medlem och 50 kr för familjemedlem. Föreningen är medlem i Sveriges Släktforskarförbund.

Föreningens årsmöte hölls i föreningslokalen lördagen den 12 Mars. Eije Fasth visade bilder och berättade. Sedan följde sedvanliga årsmötesförhandlingar och fika.

Medlemsträffar och arrangemang

Lördagen den 30 januari var det öppet hus, Ing-Marie Kastensson besökte föreningen och berättade om sin bok Kära Kajsa. Ett mycket uppskattat arrangemang.

Under släktforskningens dag den 19 Mars visades Släktforskningsprogrammen "Min Släkt", "Disgen", "Ancestry" och "Genney" av Anders Johansson, Torbjörn Aronsson och Jörgen Jonsson. Under dagen var det ca 30-35 besökare som fick mycket information med sig hem.

Torsdagen den 21 April hade föreningen besök av Claes Westling från Landsarkivet i Vadstena som berättade om vad man kan hitta i gamla Domböcker. Claes har skrivit en handbok om Domboks-forskning åt Sveriges Släktforskarförbund, och en del exempel var hämtade från denna bok, men Claes hade också många exempel på udda arkiv som är värda ett besök på Landsarkivet.

Vårens utflykt till Eksjö blev tyvärr inställd pga av få deltagare.

Den 24 september anordnades en Historisk resa med Ove Rubensson som berättare och reseledare. Första anhalten var Tranås Energi där Rubensson berättade om olika verksamheter som funnits runt Tranås Kvarn. Därefter fortsatte resan, med vissa anhalter, via Åsvallehult och Vriggebo och förbi platsen där Rödgravlhusen legat. Vidare mot Gripenbergs slott och platsen där gården Mörbyhult tidigare låg. Ca 25 personer deltog i denna utflykt.

Torsdagen den 20 oktober anordnade släktforskarföreningen en berättarkväll och den var denna gång vikt för Sven Olof Friman som berättade om Gentlemannatjuven från Askeryd, Karl Alfred "Göken" Johansson. Denne man, som är släkt med Sven-Olof, var på sin tid en beryktad tjuv som åkte in och ut ur fängelset och däremellan levde som en herreman i olika städer som Stockholm, Göteborg, Oslo, men som alltid ändå hade sin hemvist i Askeryd. Göken var också skomakare, möbelsnickare och uppfinnare, och Sven-Olof hade många historier om denna fascinerande man. Lokalen var fullsatt och ca 50 medlemmar var på plats.

Den 12 November anordnade föreningen tillsammans med Holavedens Hembygdsförening Arkivens dag. Föreläsare var Jo-

han Birath som pratade en dryg timma om sitt liv som släkt och historie-forskare. Temat för Arkivens dag var detta år ”Vägen hem” och Johan lyckades binda ihop detta på ett mycket underhållande sätt med släkt och hembygdsforskning. Han betonade också vikten av att intervju och dokumentera sina levande släktingar vilket allt för många glömmet. Drygt 60 personer lyssnade på Johan Birath och under hela dagen var det närmare hundra besökare.

Torsdagen den 1 December var det dags för det traditionella Julkaffet som avslutning på släktforskar-året. Musikanterna Johan Fransson och Jonatan Samuelsson från Ydre underhöll med visor och julmelodier. Ett 30-tal medlemmar deltog i denna aktivitet.

Kursverksamhet och forskning

Under våren 2016 pågick tre fortsättningskurser med tillsammans 16 deltagare. Hösten 2016 samlade vi en nybörjarkurs med 10 deltagare samt två fortsättningskurser med 16 deltagare. Kursledare har varit Gerd Brisfjord Karlsson, Iréne Nordell och Eva Andersson. Intresset för släktforskarkurser fortsätter vara till stor glädje för föreningen.

Den 17 Februari arrangerades en sportlovs-aktivitet för ungdomar.

Liksom tidigare år har våra lokaler varit öppna på tisdagseftermiddagarna för medlemmar som vill använda materialet i vårt arkiv och träffa andra medlemmar. I vår lokal finns 5 stationära datorer, 4 bärbara datorer samt en massa material i vårt arkiv som kommer till flitig användning. Öppettiderna, 17-20, verkar passa många besökare, men antalet varierar. I bland är det fullt vid alla dator medan det vissa tisdagar endast är ett fåtal besökare. Ansvariga för detta har varit Jörgen Jonsson och Elisabeth Linderfalk.

Övrigt

2 st nya bärbara datorer, en extern hårddisk, en ny kaffebyggare samt en bärbar högtalaranläggning inköptes under året.

Alla föreningens CD-skivor har konverterats till digitalt format.

Föreningen har fått ett antal gåvor under året

- Av Stig Jonsson har vi fått ett antal årgångar av Släktforskarnas årsbok
- Av Tord Hjertman har vi fått en samling tidningsurklipp samt 2 böcker av Elis Kågén
- Av Lars-Erik Karlsson har vi fått en CD med avfotograferade bilder, avlöningsböcker och annan dokumentation från Tranås Snickerifabrik, senare Tranås Skolmöbler.

Slutord

Som helhet var 2016 återigen ett aktivt år och alla arrangemang har varit välbesökta. Medlems-antalet ökar från år till år och intresset för släktforskning är fortsatt stort. Styrelsen konstaterar att det som ger mest besökare till våra arrangemang är om det finns en välkänd föreläsare. Arkivens dag med Johan Birath hade ca 60 besökare under föreläsningen medan andra arrangemang pendlade mellan 30-40 deltagare. Årets flopp var den planerade vårutflykten till Eksjö som blev inställd på grund av få deltagare. Styrelsen konstaterar att en utflykt fungerar bäst om den går till en lokal plats där man normalt sett inte kommer in.

Styrelsens ambition är fortsatt att föreningen ska vara en tillgång för våra medlemmar och vi vill framföra ett stort tack till alla som under året bidragit till verksamheten.

Ett stort Tack!

Styrelsen vill rikta ett varmt tack till våra annonsörer för ert stöd till föreningens verksamhet. Vi vill också tacka de medlemmar, ingen nämnd och ingen glömd, som på ett eller annat sätt skänker gåvor till föreningen.

Bygdeband lokalthistoria på webben.

Har du besökt Bygdebands hemsida www.bygdeband.se? Om inte gör gärna det. Där kan du hitta personer, gårdar och berättelser som du har glädje av.

Bygdeband ägs av Hembygdsförbundet sedan 2013. Det är en föreningsdriven webbplats med lokalthistoriskt material för platser runt om i Sverige. Det handlar sammanlagt om över 1 miljon platser, bilder, personer, dokument och filmer. Innehållet varierar mycket och det förändras hela tiden. Vad man hittar är helt beroende på vad som finns inlagt i just den socknen man söker. Bygdebands hemsida är klart värt ett besök.

Folkskolan 175 år

Med anledning av att Folkskolan fyller 175 år 2017 passar det väl med en dikt från en skolträff 1994.

50-åriga skolminnen

*"Den klara sol går åter upp
jag tackar dig min gud"*

*vi sjöng var morgon om nyfött hopp
till Klockarn's gnisslande orgelljud.*

*Vi kom från gårdar, torpstugor, dragiga hus
traskande var dag i snö eller på grus
nästan alla hade långt att gå
några hade lyckan, en cykel att trampa på.*

*Skolskjuts och skolmat har vi aldrig haft
I ryggsäcken kluckade mjölk eller saft
tillsammans med smörgås av enkelt slag
så var vår matsäck varje dag.*

*Fjärran från dagens modehysteri
nej, såna bekymmer hade inte vi
korviga strumpor och grova skor
ärvda av storasyster eller bror.*

*Ett föga sensuellt plagg enligt mitt tycke
minns ni pojkar även ni hade livstykke
knäppt i långa strumpor och byxor till knäna
tänk att Bermudas redan då var moderna.*

*Vi flickor hade klänning och kofta
ett förkläde runt midjan hade vi ofta
med cabadillättika måste vi kanske hårt kamma
att knyta rosetten hjälpte oss mamma.*

*Hos Ester Nilsson i klass ett och två
vi alla älskade att gå
så härliga minnen av Sörgården vi har
att Mor hon ror och Far är rar.*

*Vi sjunger ofta, små verser hon oss lär
du har väl inte glömt bort den här?*

*"Av kaffebruskost blir barnen bleka
de är så trötta när de ska leka
Av vällingbruskost med smör och bröd
Blir magen tacksam och kinden röd"*

*Till klass tre och fyra vi flytta ner en våning
där mötte oss till viss förvåning
en lärare av helt annat slag
men vi vande oss efter ett tag.*

*Vi lärde oss simma i Sommens vatten
på rasterna lekte vi kling och datten.
vi lyssnade på skolradio, lärde lite fakta
vem kan väl glömma Sten Bergman
Och hans äventyr på Kamchatka?*

*Kantor Wiborn var nog ganska snäll
men inte var det lönt med gnäll
och visst kunde han oss gissla
Minns du Lars vad du fick vissla?*

*1945 bestämdes nu
att klass fem och sex skulle följas av sju
ett läsår till, ingen pardon
men tyvärr det blev bara repetition.*

*Efter tre år hos Wiborn var skoltiden slut
I vuxenlivet vi skulle vandra ut
drog vi en vinst, eller fick vi en nit
I livets vanskliga lotteri?
En gemensam sak vi i alla fall har
härliga minnen från skoltiden i Norra Vi!*

Eva Ringqvist

Släktforskardagarna 2017

i Halmstad 26 - 27 augusti

Årets tema:

”Vägar till västerhavet”

Utställare - Utflykter - Föreläsningar
med Dick Harrison, Niklas Hertz-
man, Gunå Haskå, Ted Rosvall, Pe-
ter Sjölund m.fl. Och mycket annat!

För mer info: www.sfd2017.se

Arkivens Dag med Johan Birath.

Höstens medlemsmöten har som vanligt varit välbesökta. Men som alltid är det något som drar mer folk än det andra, så även 2016. Lördagen den 12 november firades arkivens Dag och föreningen hade då glädjen att få hälsa Johan Birath, lokalhistorikern och författaren från Boxholm, välkommen till Tranås. Tema för året var ”Välkommen hem” och drygt 60 personer kom till Johans föredrag. Under mer än en timma berättade Johan om sitt liv som släkt- och hembygdsvetare och knöt ihop detta på ett mycket intressant och underhållande sätt med dagens tema. Johan poängterade också hur viktigt det är att intervjua personer i vår omgivning som ännu har berättelserna och att även att skriva ner och dokumentera. Han lockade också åhörarna till många glada skratt med sitt humoristiska sätt att levandegöra sina historier.

Under dagen fanns också möjlighet att använda föreningens databaser och övriga arkiv. Upp mot 100 personer besökte vår förening under dagen och det är rekord för Arkivens Dag i Tranås.

Gerd Brisfjord Karlsson

Kursverksamhet och medlemsöppet

Under veckorna pågår mycket verksamhet i våra lokaler på Storgatan 50 i Tranås. Under hösten 2016 gick tio elever grundkurs i släktforskning. Åtta av dessa deltar nu i fortsättningskurs. Dessutom samlades 17 personer varannan vecka till ytterligare fördjupningskurs. De träffas nu en gång per månad på vad vi kallar Forskarkafé. Det är fantastiskt intressant och roligt att se hur mycket dessa kursdeltagare lär sig på två kurser. Naturligtvis mycket beroende på att man numer kan sitta hemma vid datorn och använda sitt elevabonnemang på Arkiv Digital och därmed är väl förberedd vid nästa träff. Annat var det förr när läsapparat och mikrokort bara kunde nyttjas i kurslokalen under kurskvällen. Det är också roligt att flera inte vill sluta träffas utan vill fortsätta år efter år. Det visar vilken betydelse den sociala gemenskapen har. Vi som kursledare träffar så många fantastiska människor med så många olika intressanta släkthistorier att det skulle gå att skriva flera böcker. Ledare för dessa kurser är Gerd Brisfjord Karlsson, Iréne Nordell och Eva Andersson.

Även medlemsträffarna på tisdagar är oftast välbesökta. Där krävs ju ingen närvaroplikt utan man kommer och går allteftersom man har behov. Kanske man behöver lite läshjälp eller man har kört fast i sin forskning och behöver hjälp att komma vidare. Många passar också på att använda befolkningsskivor, dödsbrev och mycket annat som finns i våra databaser och arkiv. En trevlig fikastund ingår också förstås! Ansvarar för dessa kvällar gör Jörgen Jonsson och Elisabet Linderfalk

Under de närmast veckorna kommer en grundkurs i programmet Disgen att hållas. 16 personer har anmält sig och det är Börje Jönsson och Tommy Nilsson som är kursledare.

Vetenskapens framfart på 1800-talet

Den här intressanta berättelsen finns införd i *Säby Födelse och dopbok för åren 1784 - 1803 (C:5 sid 54)*. Vem som nedtecknat historien är oklart men det måste vara någon som haft tillgång till kyrkboken.

”Jag minns så långt tillbaka i detta århundrade som då det ringdes i socken kyrkan dagligen en lång tid emellan 12 o 1. Sedan har jag fått reda på hvem de ringde så mycket för, det var Abedissan som var död (Gustaf 111 syster), om det ringdes hela eller halfa året dagligen vet jag icke.

Folket den tiden (åtminstone allmoge) tvistade icke hvarken om polotik eller i Religion, de trodde på prästen och länsmanen så som deras närmaste af Öfverheten, kunde de bara fri sig för länsmanenvore de lyckliga. Med läsningen för prästen vid husförhören, var det nog lite bekymmersamt för den växande ungdomen, men det gick snart öfver.

Bonden skötte sin jord han egde så att han bergde sig godt, hade inte större fordringar på bekvämlighet än som han själv kunde bereda sig,, var glad och nöjd. Af sin jord fick han till både kläder och föd. I kyrkan fick han sin andliga föda,

Kaffet var icke alls i bruk hos allmogen i allmänhet på 40 talet, bonden brände brännvin och Öl som då var folkets njutningsmedel. Husmodren väfde till kläder så mycket som huset kräfde, endast lutfisk och peppar köptes från staden till Julhälgen samt för 12 skilling hvettekakor. Folket var i allmänhet i den ort jag känner till neml. Wärends härad, gäsrifritt, ingen främling fick gå ur huset utan att få åtminstone ost och bröd (1/3, 1/4 kaka. Allmoge gjorde också sina kallaser , bjude gerna det närboende herrskapet, prästen och klockaren i socknen måste alltid vara med i kalaset, voro de icke med, ansågs kalaset för ingenting. Isynnerhet begravingar.

Kalaserne varade vanligen hos en s k förmögen bonde 3 dagar, bröllop 4 a 5 dar, folket sysselsattes då med hvarjehanda skämt i lekar och tal, något kortspel afynglingar och dans. Måltiden förtärdes sittande vid långa bord, dukade med trätallrikar, träskedar (knifar skulle gästen ha med sig alltid i början på detta århundratalet omtalade mina föräldrar) samt knifar och tvåtandiga gafflar. För herrskapet och prästen sattes porselintallrikar och om de fått låna silfverskedar dessa lades vid deras tallrikar. Då gästen kom till ”gillestället” bjudes han genast en a två supar med smörgås som tilltugg. När läsningen till matenvar skedd frambars på stora flata träfat en kokt fläskskinka med någon prydnad på lårskancken af papper kokt köttstycke samt korf, någon af fruarne utsågs till utskärare af detta på bordet varande såglet de fingo sig en stor knif och grepo sig ann i styckera. Detta var verkligen styft arbete att skära ut till 50 a 60 personer vid bordet. Härtill följde stufvade potater eller gröna ärtor, eller bondbönor. Det skurna plaserades på tallrikar och skeckades kring bordet. Sedan uppradades stora lerfat på bordet med kokt kål. Ärtor eller Ölost, hvarur hvar och en tog med sin sked i fatet och åt. Hvit gröt var också en vanlig rätt vid bordet utom vid begravingar. Godt hembrygt Öl stod ständigt på bordet. Stora fat med sötost framkom och skickades kring. Fisk skulle alltid vara med.. Sedan många pankakor af olika sorter krenskickades. Bakelser var sista rätten. Till fläsket, köttet och fisken skulle supen alltid följa liksom till bakelsen. Nu var ätningen slut, nu lästes och sjöngs det en psalmvers , och folket stod upp och gick. Kaffe brukades ej. På 50 talet började nya uppfinningar visa sig i en mängd olika former för allmänheten för industrin för kommunikationen för jordbruket, bättre plogar, harfvar och körredskap o.s.v.

Tändstickan den nya med tändämnet på **stuken** framkom under 30 talet jag köpte 3 stycken av en lumphandlare som barn för 6 styfvers, det var de första stryktändstickor som vi i

COOP EXTRA

Tranås

FASTIGHETS Småklarna
I TRANÅS AB

MÄKLARSAMFUNDET

Göran Lennartsson, Reg. Fastighetsmäklare

Storgatan 4
573 32 Tranås

0140-120 70 Fax 0140-190 20
070-520 70 55

info@fam nab.se
www.fam nab.se

den orten sett. Men de kommo dock i allmänt bruk icke så hastigt. Wi begagnade den vanliga svafvelstickan af spungat trä med spetsig ända doppad i svafvel, flintan stålet och fnösket långt in på 40 talet.

Talg ljus hos allmogen begagnades endast vid högtider då främmande gästade hos dem, och för skraddaren och skomakaren, då de arbetade hos oss. I hvardagslag fick spingstickan utgöra gångslyset i huset hvart man gick eller hvad man gjorde. På logen som lyse på ottorna vid trösket begagnades töre som låg och brann i en stor grytta. Eller ett tjockt ljus med buktalg eller tjära instöpt i en sylindersform af tjockt papper. Besynnerligt nog voro eldsvådorna icke så många i allmänhet då som på senare tiden.

Fotogenen började komma i handen på 1860 talet. 1862 köpte jag den första fotogenlampan, nu började fotogenen intränga hos folket som lysämne ty den var billigare än Talg ljusen. Sedfam kom stearinljusen de voro i börja dyra,

På 60 tallet började tröskverken införas på herrgårdarna och storbönder. På 70 talet hade de flesta större jordbruket skaffat sig tröskverk. På 90 talet har nästan alla torparen sig ett tröskverk, de äro nu ganska billiga, Nu har ottetrösket med slagor tystnat, jordbrukaren går nu mera icke på logen att tröska kl 1 å 2 på morgonen som förr varit bruk då var det ganska strängt ibland, de

fingo tåla då mera än nu. Jorden är på 90 talet i allmänhet här i Sverige uppodlad i dubbelt stor areal än det var på 40 talet. Folkmängden har dock icke ökat sig i vårt land så ansenligt emedan utvandringen till Amerika på ett 20 tal år varit ganska storärligen.

I afseende på klädedrägterna till man och kvinna har det varit en revolution, spinn och hemväfningen har nästan tagit slut, fabriker har uppstått i mängd som förser allmänheten med allt hvad som behövs till kläder för ganska billiga priser. Det är nu ej lönt att spinna och väfa i hemmen nu anses det. Detta tog sin början på 70 talet.”

Gerd Brisfjord Karlsson

21 - 28 juli 2017 i Ydre och Kinda

Vid invigningen i Kisa den 21 juli kl. 10.00 pratar Knut Knutsson från Antikrundan om emigrantföremål. Dessutom värderar han din emigrantklenod i mån av tid.

Veckan inrymmer ett omfattande program både i Ydre och Kinda men alla detaljer är inte klara i skrivandets stund. Bland annat medverkar Tranås/Ydre Släktforskarförening på något sätt.

Kolla programmet lite längre fram på: www.amerikaveckan.se

Föreningens styrelse 2016

Ordförande

Gerd Brisfjord Karlsson
Tel. 0140-161 59, 073-071 85 11
gerdbk@yahoo.se

Vice ordförande

Torbjörn Aronsson
Tel. 0140-182 86, 073-901 28 19
tobbearon@gmail.com

Kassör

Solvig Wigén
Tel. 0140-621 30, 070-223 94 64
wigen.sg@telia.com

Sekreterare, webmaster

Anders Johansson
Tel. 070-627 93 41
webmaster@tranasydre.se

Övriga funktionärer

Redaktionskommitté

Gerd Brisfjord Karlsson tel 0140-161 59
Torbjörn Aronsson tel. 0140-182 86
Lasse Karlsson tel 0140-161 59

Ledamot

Sten Berggren
Tel. 0140-304 65, 073-828 05 22
tigermoth16@gmail.com

Ledamot

Irene Nordell
Tel. 0140-140 57, 070-278 38 21
irene.nordell@live.se

Ledamot

Tom Wallberg
Tel. 0140-136 21, 070-587 27 49
tom.wallberg@hotmail.se

Ansvariga tisdagsöppet

Jörgen Jonson tel. 070-352 16 94
Elisabet Linderfalk tel. 070-656 71 83

Kursansvarig

Gerd Brisfjord Karlsson tel 0140-161 59

Medlemsöppet

Tisdagar mellan kl. 17.00 - 20.00 fram till 18 april.

Som tidigare erbjuder vi föreningens medlemmar att ta del av allt som finns i vårt arkiv och våra datorer. Jörgen Jonsson och Elisabeth Linderfalk ansvarar för denna verksamhet och hjälper till när så behövs. Fikastund ingår!

Medlemsavgift 100 kr/år. Familjemedlem 50 kr/år

Föreningens plusgirokonto: 442188-9

Inbetalningskort medföljer i det här utskicket.

Vi ser gärna att du betalar före 31 mars.

Tranås/Ydre Släktforskarförening

www.tranasydre.se